

Triathlons opståen og forhistorie

To Idrætsstuderende fra Odense, gamle konkurrencesvømmere og nu aktive triathleter, gav sig i kast med et ambitiøst projekt: En opgave i forbindelse med studiet der dels skulle give en historisk oversigt over triathlons opståen i USA og Danmark, dels placere sporten i en idrætskulturel sammenhæng herhjemme. Sidst, men ikke mindst, prøver de at give et billede af sportens fremtid i Danmark. Det er der kommet meget spændende læsning ud af. Specielt nyttilkomne i sporten vil have stor glæde af afsnittet om sportens opståen, som vi bringer her. Læs det og få en idé om, hvordan det hele startede - hæng på.

Af Jonas M. Kristensen
Af Rolf B.H. Jakobsen

Spørger vi en vilkårlig person med interesse for triathlon om, hvor og hvornår triathlon opstod, vil vedkommende sandsynligvis svare: På et værtshus, på Hawaii i 1978, hvilket også er korrekt, hvis vi med triathlon forstår Ironman.

Triathlon er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med Ironman. Triathlon er en konkurrence, hvor én person gennemfører flg. tre discipliner: Svømning, cykling og løb – uden pause.

Ironman er en konkurrence bestående af de nævnte discipliner, med gennemførelse af distancerne: 3,8 km svømning, 180 km cykling og et afsluttende marathon løb på 42,2 km. D.v.s., at Ironman er en disciplin inden for triathlon ligesom f.eks. 1500 m fri er inden for svømning.

Hvor kom ideen triathlon fra ?

På grund af manglende litteratur er det svært at fastslå det eksakte tidspunkt for,

hvornår triathlon-begrebet, som vi kender det i dag, blev omtalt første gang.

Opfattelsen er, at vi skal til den amerikanske vestkyst, nærmere bestemt til staten Californien i området omkring San Diego.

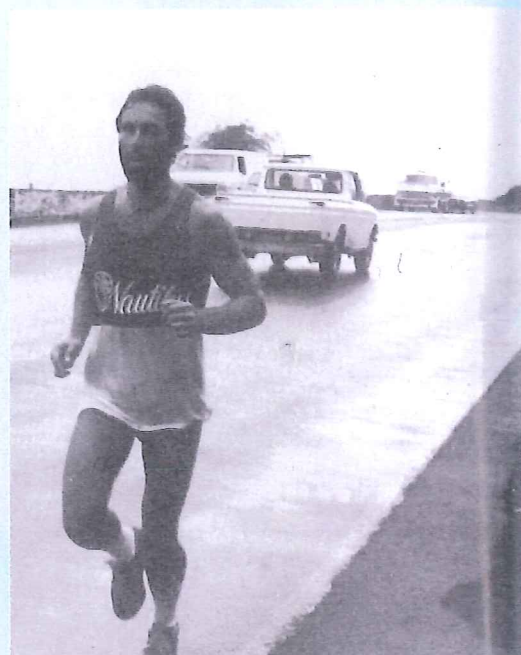
Californien var i 70'erne centrum for den amerikanske udholdenheds idræt. Derudover var der tradition for fitness-, jogging- og cykelbevægelsen, og klimaet tilføjede interessen for surfing og svømning. Her var der således en nærende grobund for triathlon.

Det drejede sig i de første par år ikke om den »færdige« triathlon, bestående af svømning, cykling og løb, som først rigtigt manifesterede sig med Hawaii Ironman, men derimod en form for stafetter, hvor to eller tre mand fandt sammen. Hver person udførte én disciplin, f.eks. en svømme-løbe stafet. I et interview med en lokal svømmer Tom Warren udtaler han: ».... It was '72. I think that is because I was gonna do a 15-mile ocean swim or do the Triathlon.« (triathlon = denne form for stafetter).

Forud for disse stafetter afvikledes nogle duathlons bestående af svømning og løb, men disse konkurrencer har det ikke været muligt at tidsfæste.

Den første officielle triathlon stafet blev arrangeret d. 27. juli 1974 i Sacramento, »Eppies great race«, hvor tre-mands hold skulle igennem 10 mile (M) løb, 2 M roning, på The American River, og sidste starter skulle igennem 4,7 M cykling til Eppie's restaurant, som var stævnecentrum og sponsor. Forplejningen bestod af »Beer and hot dogs«, og derudover var der præmier til deltagerne: »Ten-speed bicycles, rafts, and jogging outfits were awarded to first-, second- and third-place teams«, skænket af løbsleder Chuck Woodbury. Året efter var der en lokal atlet, Pax Beal, som gennemførte det hele selv. Løbet bliver afholdt den dag i dag, men er stadig ikke en traditionel triathlon, da roning fortsat er en del af konkurrencen.

Det næste skridt i retning af triathlon begrebet, som det defineres i dag, var »Mission Bay Triathlon«, der blev afholdt af San Diego Track Clubs i 1974. Det drejede sig her om en femkamp bestående af tre discipliner, som stemte overens med disciplinerne fra i dag. Løbet, der blev af-

En slidt Haller.

holdt som en individuel konkurrence, bestod af 2,8M løb, 5,4M cykling, 0,25M svømning, 2M løb og til sidst en 0,25M svømmetur. Konkurrencen fik så megen omtale, at der herefter blev grundlagt flere triathlon klubber i det sydlige Californien.

Maj 1975 i Mission Bay blev der afholdt »The Fiesta-island Race Triathlon«, hvilket er det første triathlonarrangement iflg. vores definition af begrebet. Her skulle personer igennem 0,5M svømning, 5M cykling og 5M løb.

I tidsrummet 1975-78 blev der afholdt mange triathlon-lignende arrangementer tilsvarende »Fiesta-island Race Triathlon«, hvilket må tages som et udtryk for, at denne sammensætning faldt i god jord.

Hvordan Triathlon kom til Hawaii!

Forklaringen på, hvordan triathlon kom til Hawaii skal også findes i San Diego. Den amerikanske sydvestlige kyststrækning ved Gulf of Santa Catalina, beliggende ud for San Diego, er et strategisk vigtigt område ud til Stillehavet, hvor der er placeret adskillige marine enheder. Her ligger basen for »Navy SEAL«, som er en enhed svarende til det danske jæger-korps.

Første års vinder Gordon Haller, efter svømningen. Bemærk de manglende tilskuere der ikke var »opfundet« endnu.

En af flåde basens instruktører var løjtnant Moki Martin, der i 1976 var ansvarlig for enhedens fysiske træning. Martin var meget begejstret for triathlon, da han mente, det havde meget til fælles med den træning, som en SEAL gennemgik. Martin underviste i sporten »triathlon« og opfordrede også soldaterne til at melde sig ind i en af de lokale klubber for at prøve det hele uden kampstøvler og øvrig udrustning.

Blandt soldaterne var de to officerer: John Collins og John Dunbar. Disse to herrer blev udstationeret på Hawaii, og det er her, vi møder dem i et lokale i Waikiki-svømmeklub i 1977.

Efter at have deltaget i den 137,5 M lange cykel-staffet på Oahu Hawaii sad de to sammen med nogle andre og diskuterede, hvor vidt det var svømmeren, løberen eller cykelrytteren, der var den bedste og mest udholdende atlet. De var alle midt i 30'erne og havde fundet ud af, at hvis de skulle konkurrere, skulle det være i udholdenhedskonkurrencer, da de på kortere distancer blev overhalet af yngre atleter.

Efter nogen snak frem og tilbage kom forslaget på bordet: At lave en triathlon bestående af de tre udholdenhedskonkurrencer, der var på Hawaii, nemlig den 2,4M lange Waikiki Rough Water Swim, det 112M lange Around Oahu Bike Race og Honolulu Maraton. Denne konkurrence blev kendt som **THE IRONMAN**.

Budskabet om afholdelse af triathlon blev offentliggjort i svømmeklubben oktober 1977, og beskeden gik som løbeild over øerne.

Udviklingen fortsætter!

Den 18. februar 1978 fandt arrangementet sted.

Terminator Scott Molina. Den bedste på kort distance af »The Big Four«.

Der stillede 15 mand til start, hvoraf de 12 gennemførte, selvom indtil flere havde haft deres vanskeligheder. John Collins stoppede under sin cykel tur »... for a bowl of chili at a roadside diner.«. Andre prøvede at klare sig ved at spise det slik, de havde med. John Dunbar, som længe førte løbet, fik under den afsluttende løbetur problemer med dehydrering og blev af sine personlige hjælpere forsynet med et par øl, hvilket førte til beruselse: »and within minutes, he is drunk and delirious, stumbling into parked cars«. Vinderen af denne første Ironman blev Gordon Haller i tiden 11.46.33 timer.

I 1979 var John Collins igen på banen med en tilsvarende afholdelse af Ironman.

D. 14. januar 1979, tidlig morgen, kastede 14 mand og 1 kvinde sig ud i det våde element. Blandt tilskuerne var der en speciel turist ved navn Barry Mc Dermott. Dermott var til daglig journalist på det amerikanske tidsskrift »Sports Illustrated Magazine«. Han skrev en begejstret artikel, hvor han gjorde årets vinder Tom Warren til en af triathlons kultfigurer. Det er også her begrebet »lunatic sport« (= vanvittig/sindssyg sport) bliver nævnt og kommer til at præge opfattelsen af triathlon de følgende år.

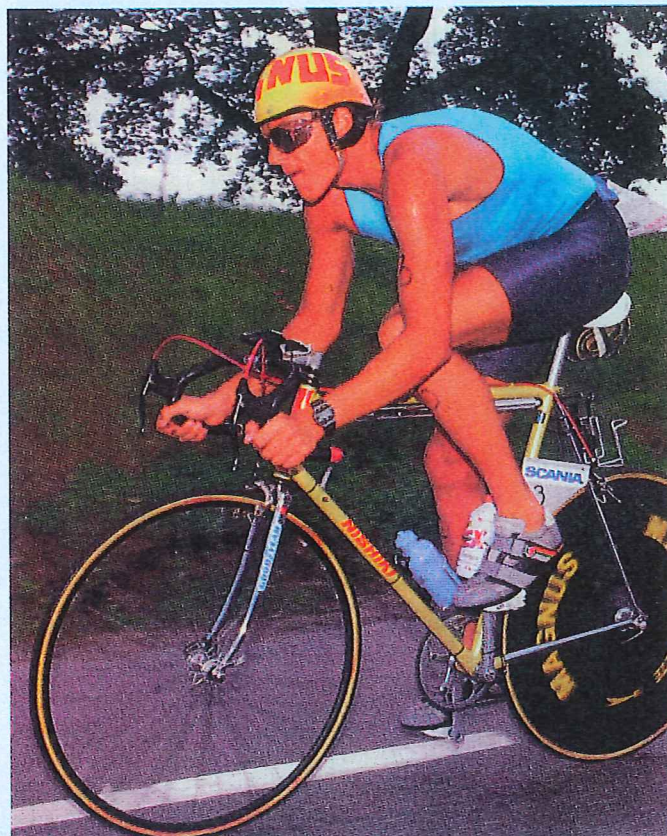
Denne artikel var grundstenen til den udvikling, der kom til at foregå.

Året efter, i 1980, var antallet af startende firedoblet (108 deltagere). John Collins blev forflyttet så »Nautilus Fitness Center of Honolulu« overtog organiseringen under ledelse af Valerie Silk. ABC Wide World of Sports (WWS) dækkede for første gang begivenhederne på tropeøen. Udsendelsen blev den mest set på WWS det år, »Millions are exposed to the spectacle of Ironman«.

I 1981 var feltet oppe på 326 deltagere. Valerie Silk blev løbets direktør og flyttede konkurrencen til hoved-øen Hawaii. Begrundelsen var den megen trafik, der er omkring Honolulu og deraf følgende problemer med sikkerheden under afviklingen. Nogle kilder mener dog, at forflytningen primært skete af økonomiske grunde »Die finanzielle Zuwachsrates Hawaiis stieg seit Einführung des Ironmans in die Millionen-höhe«.

D. 6. februar 1982 er den dato hvor Hawaii Ironman fik sit virkelige gennembrud.

WWS kommentatoren sluttede transmissionen denne dag med flg. udsagn: »One of the most dramatic events in sport's history«.

Den første skandinaviske stjerne, finnen Magnus Lønquist.

Denne kommentar gjaldt kvindernes afgørelse om førstepladsen. Julie Moss førte løbet klart, indtil hun kollapsede og kravlede det sidste stykke, få centimeter fra målstregen, blev slået af en intetanende Kathleen McCartney: »and then right past her outstretched hand blazed Kathleen McCartney«. Skildringen af Moss's lidelser blev bragt direkte på tv, og afgørelsen blev vist igen og igen. Set af millioner verden over, blev triathlon nu kendt som en vanvidssport med udfordring til krop og sjæl.

Derudover blev Bud Light løbets hovedsponsor, og navnet ændredes til »Bud Light Ironman Triathlon«. Begivenhederne ved dette års Ironman blev bemærket på fastlandet:

- Det første officielle triathlon tidsskrift »Swim-Bike-Run« udkom i juni.
- December samme år startede Budweiser bryggerierne »the U.S. Triathlon Series«.

Den næste Ironman blev afholdt i oktober 1982 kun 8 måneder efter, idet atleter over hele Amerika nu havde fået øjnene op for denne sport. Efter pres fra dem blev stævnet rykket til oktober måned, og sportsfolk fra U.S.A.'s østkyst kunne således nu træne om foråret og sommeren og deltage i Hawaii Ironman til efteråret.

Hvor stor interessen for triathlon var blevet, viser følgende punkter tydeligt:

- ABC kom i oktober 1982 med 400 journalister og kamerafolk.

– »The Kona Coast Chambers of Commerce« anslog at tilskuerne til Hawaii Ironman bidrog med ca. 4,2 mill.\$ i tourist-indtægter.

– En markant stigning i antallet af udenlandske deltagere.

1982 var også året, hvor vi første gang hørte om Mark Allen, der kom til at præge triathlon sporten mange af de efterfølgende år. Han tog blandt andet til Europa en måned efter Hawaii Ironman og vandt Nice Ironman.

I 1983 ønskede 2000 atleter at deltage på Hawaii, så for at sortere blev der sat et tidskrav på 17 timer. Derudover afholdtes et kvalifikationsstævne på Ironman-distancen i Los Angeles for yderligere at sortere i de amerikanske deltagere til Hawaii Ironman, hvor der i alt var 964 startende.

ABC's udsendelse kom ud til mere end 30 millioner sportsbegeistrede tilskuere. 500 internationale journalister dækkede denne begivenhed.

Pengepræmierne ved »Triathlon de Nice« blev samme år det hidtil største beløb set i denne sport på 75.000\$.

Tidsskriftet »Triathlete«, som er en fortsættelse af »Swim-Bike-Run«, blev købt af et belgisk forlag og blev derefter også udgivet i Europa.

I 1984 var der 10.000 tilmeldinger til Hawaii Ironman, men kun 1036 var med, da startskuddet lød. Et kvalifikationssystem blev iværksat for triathleter fra U.S.A.: 42 arrangementer i 22 stater. Vinderen var garanteret en startplads. Personer, som havde opnået en god placering det foregående år, var ligeledes sikret en plads. De øvrige måtte håbe på at være så heldige, at deres navn kom op ved lodtrækning. Den nemmeste måde at komme med på var at være udlænding; de fik nemlig direkte adgang.

1985 var året, hvor den amerikanske triathlon elite tog til Nice for at kæmpe om pengepræmier på 75.000\$. Løbet på Hawaii to uger efter var derfor helt åbent. Her deltog blandt andre Kenneth Gasque som den første dansker.

I 1986 var der for første gang pengepræmier på Hawaii. 100.000\$ blev fordelt blandt de 15 første. 1039 startede i det stjernespækkede felt, for nu, hvor der var penge på højkant, kom hele eliten hjem.

Pengepræmierne blev det følgende år hævet til 150.000\$ og har derefter haft en stadig stigende tendens.

Nogle Fakta om Hawaii Ironman:

– Antal journalister og fotografer: 1978-ingen, 1987-608.

– I 1987 kom beretninger om stævnet ud til 2 milliarder.

– Økonomisk gevinst for Hawaii (turist-indtægter m.v.): 1983: 4.2 mill\$, 1987: 16,37 mill\$

– Antal hjælpere 1978: 60 mand, 1988: ca. 3500 mand.

Dave Scott fik sin 6. sejr i 1987. Derefter var det Mark Allen, på dette tidspunkt 5 dobbelt vinder af Ironman de Nice, der tog magten, efter at han i de foregående år havde haft en række andenpladser på Hawaii. Fra 89-93 og 95 vinder han på Hawaii.

Pengene flyder stadig i en lind strøm, og der er blevet lavet et kvalifikations system, hvor Ironman-arrangementer bliver afholdt over det meste af kloden. Det nyeste skud på stammen fra 1990 er Ironman World Series (Ironman New Zealand, Ironman Japan, Ironman Europe (Roth), Ironman Canada og Hawaii) med en samlet præmiesum på 200.000\$ plus pengepræmierne ved de enkelte løb.

Triathlon Federation/USA

Den dramatiske afgørelse på kvindernes Hawaii Ironman i 1982 skabte stor interesse hos sportsudøvere i hele USA. En af reaktionerne var stiftelsen af Triathlon Federation/USA eller United States Triathlon Association (USTA) i april 1982.

USTA havde det ikke nemt. Selv om interessen for triathlon var stor i USA, havde organisationen svært ved at skaffe medlemmer. Promotorer og løbsorganisatorer understøttede de aktive i deres uafhængighed, hvilket klart kom til udtryk en oktober

morgen 1982. Det var morgenen lige før starten på en triathlon konkurrence, hvor løbets organisator, Hans Albrecht, havde udråbt sit løb som U.S Championship. Formanden for USTA, Jim Gayton, var utilfreds med hr. Albrecht: Et mesterskab var noget, man fik tildelt og ikke bare besluttede sig for at holde. Albrecht's reaktion på denne tiltale var at vende ryggen til og gå!. Albrecht havde ingen problemer, for et stærkt deltager felt var mødt op og det samme var tv-stationen NBC, så hvad skulle han med USTA.

USTA havde det hårdt de følgende år » .. there were grand plans and a lot of hard work, but not much to show for it.«.

Midt i sæsonen 1986 anslog man, at der var 500.000 aktive, hvoraf USTA havde ca. 1% som medlemmer.

Men dette billede skulle snart vende. Byerne og sponsorerne blev betænkelige ved afholdelse af triathlon arrangementer. Der var sket en del ulykker, hvilket resulterede i, at der skulle stilles en forsikring på 1 million \$ forud for hvert arrangement, ellers kunne der ikke finde noget løb sted. Her slog USTA til og fik sig forhandlet frem til en god police, som dækkede alle stævner godkendt af USTA. Dette bevirkede, at triathleterne fremover nødvendigvis måtte være medlem af USTA for at deltage i triathlonkonkurrencerne: »The only possible result of the new policy was a flood of new members, giving the Federation for the very first time real money and real power«.

Den ukontrollerede udvikling inden triathleterne meldte sig ind i USTA, havde allerede nået at sætte sit præg på sporten, idet »sporten bevægede sig væk fra dens oprindelige rødder og imod et redskab for underholdningsverdenen«.

Derved fik de økonomiske interesser stor indflydelse på sportens videre virke. Disse interesser var dog ikke i overensstemmelse med 90% af USTA's medlemmers, amatørerne.

Der opstod store spændinger mellem amatørernes og de professionelle interesser, hvilket i 1989 fik USTA til at tage beslutningen om for fremtiden at varetage TRI-FED/USA amatørernes interesser. D.v.s. koncentrere sig om at udvikle sin »pleje« af amatørerne og imødekomme deres behov.

De professionelle dannede deres eget organ: United States Professional Athletic Commission (USPAC), som dog havde repræsentanter i USTA, men ellers måtte klare sig selv. Dette var heller ikke så svært, for de blev støttet af økonomisk velfunderede interessegrupper, som med deres ressourcer sørgede for, at det hele kom op at stå. 170 professionelle triathleter fik hurtigt styr på deres sager og lavede diverse udvalg vedrørende: drafting, ranking, pengepræmier, landsholdsudtagelser, PR, doping, o.s.v. Proff-gruppen fik derudover stor indflydelse på de stævner, der blev arrangeret

Scot Tinley

for dem. Forud for et stævne mødtes de med arrangørerne og diskuterede ruten, præmiefordeling og regler omkring drafting.

De professionelle fik igennem opsplitelsen mulighed for selv at skabe de rammer, hvorunder konkurrencerne blev afholdt, og amatørerne skulle ikke plages med, for ham, uvæsentlige problemer.

Bud Light U.S Triathlon series

Umiddelbart efter oprettelsen af USTA i 1982 startede forbundet The Bud Light U.S. Triathlon Series. Serien bestod af fem tri-stævner med distancerne 2 km svømning, 35-40 km cykling og 15 km løb, som hovedsageligt blev afholdt på USA's vestkyst, nemlig i San Diego, San Francisco, Los Angeles, Seattle og Portland.

Igennem denne serie blev triathlon et mere udbredt begreb. Serien fik de rigtig gode til at mødes oftere, og distancen var også til at klare for weekend-atleten.

I 1982 deltog der 2000 i de fem stævner. I 1984 deltog der 11000 i 11 byer og distancen blev forkortet til 1,5 km svømning, 40 km cykling, 10 løb. Chicago var med som en af stationerne og blev, med 1905 atleter, det første stævne med flere deltagere end på Hawaii Ironman.

I 1986 var der over 3000 deltagere i Chicago. Serien fandt sted i 13 byer, og ca. 18500 triathleter kom til start.

Serien kører den dag i dag, men vi har ikke fået nogle nyere tal. Den er sammen med Hawaii Ironman årsag til, at triathlon fik en rasende udvikling i USA og den er direkte forbundet med, at triathlon blev tilgængelig for alle. Hvis triathlon hovedsageligt bestod af Ironman-konkurrencer ville der sandsyn-

ligvis være en vis sandhed i flg. udtalelse fra en amerikansk journalist: »...triathlon might have become as unthinkable to the most people as flying to the moon«.

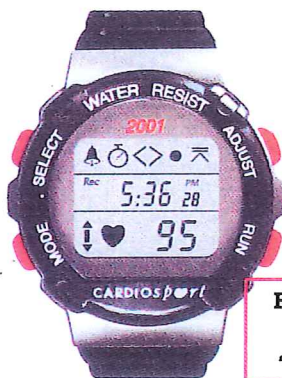
Læs næste afsnit om udviklingen i Danmark.

CARDIO PULSMÅLERE

Cardio Exel

Alarmsignal ved overskridelse af pulszone.
Hukommelse af pulsen.
Tidsforbrug mellem pulszoneerne.
Stopur.
12/24 ur.
Vandtæt.

Pris kr.
1199,-

Cardio 2001

Samme funktioner som Exel, samt: Gennemsnitspuls i tre pulszone. Tidsforbrug og puls over flere træningspas.
Pulsfaldskontrol. 30 split/lap tider.
10 individuelle alarmer.
Kalorieforbrug m.m.
Alarmsignal ved overskridelse af 4 pulszone

Pris kr.
1799,-

Nærmeste forhandler tlf.: 45 76 14 45

CARDIO sport

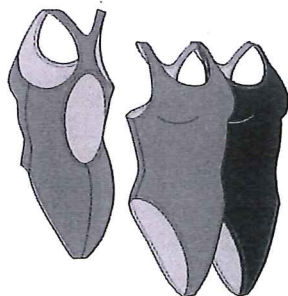
Hegelund ApS

Ternevej 5 · 4900 Nakskov · Tlf. 54 96 60 00
Cykeltøj · CYKELTØJ · Cykeltøj
Sponsorerer førende danske triathleter

Triathlontøj & -udstyr
(Årm- og benvarmere,
hætter, luffer, handsker
& sokker)

TOP (best.nr. 7961), SWIM SUIT (best.nr. 7963), BIKE PANT (best.nr. 7965)

DANSKIN

Vores triathlon-tøj kan nu fås hos:

Fitness-Shoppen
Veje
Tlf. 75 84 35 00

Ib Sport
Århus
Tlf. 86 13 00 56

Hvidovre Sport
Hvidovre
Tlf. 36 75 13 15

Multiatleten
Fåborgvej 12
5250 Odense SV
Tlf. 66 14 99 88